

Jacq Zinken, 12 augustus 2022

Bonnie Willems heeft een droom:

‘Mensbeeld’ op het eurobiljet

Een wandelaar nadert vanuit het westen de Europese Centrale Bank in Frankfurt. Hij loopt achter zijn eigen schaduw aan totdat die opgeslokt wordt door de slagschaduw van het imponerende gebouw. Als hij zich omdraait worden zijn ogen niet getrokken naar het 185 meter hoge spiegelpaleis, maar naar het ervoor staande 25 meter hoge kunstwerk, waarin het water vrolijk naar beneden klatert. Dan grijpt hij naar zijn portemonnee en haalt er een biljet van 5 euro uit. Hij vergelijkt het icoontje in de hoek met de driedimensionale uitvergroting ervan voor zijn neus. En hij rust niet voordat hij in beide het Mensbeeld van de XX-ste eeuw herkent.

Bonnie Willems is de tachtigjarige kunstenaar die deze droom graag werkelijkheid ziet worden. Hij heeft het idee voor dit mensbeeld 40 jaar geleden ontwikkeld. Sindsdien is het op velerlei manieren terug te vinden in zijn werk (zie kader), maar de gedachte dat er meer uit te halen was heeft Willems nooit verlaten. “In de afgelopen 40 jaar heb ik al tegen verschillende mensen gezegd: je mag het idee jatten, je mag ermee doen wat je wil, als er maar iets gebeurt.”

Het heeft sindsdien niet ontbroken aan positieve reacties, maar de grote doorbraak is tot nu toe uitgebleven. Eind vorig jaar zag Bonnie Willems echter een nieuwe kans: “Toen in de krant stond dat er nieuwe eurobiljetten zouden komen in 2024, dacht ik: het zou mooi zijn als het symbool van het mensbeeld van de 20ste eeuw op zo’n biljet komt te staan, want die biljetten ziet iedereen.” En in aansluiting daarop is het dan alleen maar logisch dat het échte Mensbeeld ook pal voor de ingang van de ECB komt te staan.

De dubbele helix

Het bepalende element van het Mensbeeld is de dubbele helix. Willems zegt daarover: “Het dubbele helix-dna zit in alle organismen die je maar kunt bedenken, zelfs in een virus. We moeten ons dus ook niet wijsmaken dat we bovenaan de evolutionaire ladder staan. Mijn Mensbeeld staat zo symbool voor hoe we naar onszelf moeten kijken, dus in samenhang met alles wat ook leeft. Zodat we niet heel egocentrisch onszelf bevoordelen en de rest min of meer laten stikken.”

Willems schrok er niet voor terug om iets dat superklein is en de nietigheid van de mens benadrukt, heel groot uit te beelden. Zijn Mensbeeld is een spectaculaire open constructie van 25-30 meter, voorzien van een afwisselend kleurenspeel en permanent stromend water. Het geheel volgt de draaiing van de dubbele helix via acht verdiepingen, die telkens 45 graden ten opzichte van elkaar verspringen. Die acht niveaus vertegenwoordigen elk een deel van het menselijk lichaam: van boven naar beneden respectievelijk de schedel, de schouders, de borst, de buik, de bovenbenen, de knieën, de scheenbenen, en de voeten. Afhankelijk van zijn of haar standpunt zal de kijker contouren van het menselijk silhouet erin herkennen.

De biljetten

Het idee om dit Mensbeeld te verbinden aan de eurobiljetten noodzaakte Bonnie Willems daarvoor nieuwe (schets)ontwerpen te maken. In het vijfde refereert hij nu aan de Big Bang. Het tientje verwijst naar het periodiek systeem der elementen. Op het twintigje is de evolutie tot en met homo sapiens het onderwerp. Het vijftigje moet het heden verbeelden, en de dubbel-nul-biljetten ten slotte stellen onze kleurrijke toekomst voor; op de achtergrond zijn de dubbele helixen zichtbaar, de onkwetsbare fundamenteën van het bestaan.

Europese uitstraling

Die ontwerpen zijn op het eerste gezicht strijdig met de eisen van de ECB. Volgens Christine Lagarde moeten de mensen zich kunnen herkennen in wat er op de biljetten komt te staan. Ze denkt dan

bijvoorbeeld aan Europeanen die de loop van de geschiedenis hebben bepaald. “Ik ben daar niet zo’n voorstander van”, aldus Willems. “Op de eerste serie eurobiljetten zie je alleen maar gebouwen die helemaal niet bestaan, om geen enkel land te bevoordelen. Dat speelt des te meer bij personen. Ik zie dus liever geen beroemde koppen, want dat voedt alleen maar ego’s en heldenverering. In mijn ogen is de enig juiste manier van denken een wetenschappelijke, en laat die in godsnaam universeel zijn, en zeker niet nationalistisch.”

Trouwens: “Het blauwe vlaggetje met sterren dat ook op het biljet staat is al het symbool van Europa; evenals de handtekening van mevrouw.”

Liefde

Bonnie Willems ziet per saldo zijn ‘MENSBEELD van de XXste EEUW’ vooral als een hommage aan cultuur, wetenschap en techniek. En hij vermoedt dat dat Christine Lagarde moet aanspreken.

“Onlangs zei ze in een interview dat veel in het leven te maken heeft met liefde. En ze voegde daaraan toe: ‘Je moet die liefde voeden, stimuleren en zo veel mogelijk delen’. Als dát geen algemene waarde is... De gedrevenheid van kunsten, wetenschap en techniek komt uit hetzelfde voort. Dat nu heb ik in dit beeld tot uitdrukking willen brengen.”

MENSBEELD van de 20ste EEUW is HOMMAGE
aan CULTUUR, WETENSCHAP en TECHNIEK

In zijn rustieke boerderij in Doornenburg zijn overal kunstuitingen te vinden die gebaseerd zijn op het idee van het Mensbeeld. Zo hangen er bijvoorbeeld twee litho's, er is een krijttekening, en het mensbeeld is ook terug te vinden in een bronzen ei. Zie daarvoor:

<https://www.bonnie-dynamica.nl/>